

Som en ny värld

Dagboken

Dagbokssidan är skriven för det här läromedlet, men den bygger på Carl von Linnés verkliga resedagbok från 1732. Allt den berättar är sant.

Kvikkjokk i Lule lappmark, början av juli 1732

Nu har jag rest i nästan två månader. I går kom jag fram till den lilla byn Kvikkjokk. Vi åkte båt uppför Lule älv, från Jokkmokk och vidare mot väster. Härifrån kan jag se fjällen. Det ligger snö på topparna, fast det är juli! Jag längtar dit upp. I morgon ska jag gå upp på fjället Vallevare.

Myggen är värre än allt annat på den här resan. De biter mig på händerna och i ansiktet, dag och natt.

Uppe på fjället, några dagar senare

Nu vet jag hur det känns att komma till en ny värld. När jag kom upp på fjället var allt främmande för mig: marken, luften, snön och växterna. Jag hittade många små växter som jag aldrig hade sett förut. Jag blev så glad att jag nästan glömde att jag var trött. Jag plockade dem och pressade dem mellan papper, så att jag kan studera dem hemma i Uppsala.

Samer går med mig över fjället. De känner varje sjö och varje dal här uppe. Utan dem skulle jag gå vilse. I går kväll satt vi tillsammans i deras kåta. De gav mig mjölk från sina renar, och de gjorde också ost av mjölken. Jag förstår mer och mer hur klokt samerna lever i detta hårda land.

Snart vandrar vi vidare mot väster. Där, på andra sidan fjällen, ligger havet i Norge. Tänk att jag, en prästson från Småland, ska få se allt detta!

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en älv	en stor och bred å, en flod
ett fjäll	ett högt berg i norra Sverige och Norge
en topp	den högsta delen av ett berg
längta	vilja vara på en annan plats eller med en annan person
en mygga	en liten insekt som bits
främmande	ny och okänd
pressa	trycka något platt
gå vilse	inte hitta vägen
en kåta	samernas hus, ofta byggt som ett tält
en ren	ett stort djur som lever i norr

ORD	FÖRKLARING
klokt	smart, på ett bra sätt
vandra	gå långt, ofta i naturen
en prästson	en son till en präst

Läsförståelsefrågor

1. Hur kom Carl till Kvikkjokk?
 1. Han red på en häst hela vägen.
 2. Han reste på vattnet.
 3. Han gick över fjället.
2. Vad är konstigt med fjällen i juli?
 1. Det är vitt på topparna.
 2. Det regnar varje dag.
 3. Det finns inga växter där.
3. Vad gjorde Carl med de nya växterna?
 1. Han gav dem till samerna.
 2. Han åt dem till middag.
 3. Han sparade dem så att de blev platta och torra.
4. Varför går samerna med Carl över fjället?
 1. De vill också plocka växter.
 2. De kan området och hjälper honom att hitta vägen.
 3. De ska till Uppsala.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Myggen var ett stort problem för Carl.
 2. Carl betalade samerna med pengar.
 3. Samerna gjorde ost av renens mjölk.
6. Vad fick Carl i kåtan? Svara med en mening.
7. Vad ligger på andra sidan fjällen, mot väster?
8. Carl skriver att han "nästan glömde att han var trött". Varför, tror du?

Facit

1. Han reste på vattnet. (*De åkte båt uppför Lule älv.*)
1. Det är vitt på topparna. (*Det ligger snö där, fast det är sommar.*)
1. Han sparade dem så att de blev platta och torra. (*Han pressade dem mellan papper.*)
1. De kan området och hjälper honom att hitta vägen.
1. **ja** – de bet honom dag och natt. b) **det står inte i texten.** c) **ja** – de gjorde ost av mjölken.
- Exempel på svar: *Han fick mjölk från renarna (och ost).*
- Havet i Norge.
- Exempel på svar: *Han blev så glad över de nya växterna att han inte tänkte på att han var trött.*

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Dagbokssidorna bygger på Linnés verkliga resedagbok från Lapplandsresan 1732, *Iter Lapponicum*. Originalen skrevs på 1700-talets svenska; här är språket modernt och enkelt. Texten växlar mellan presens för nuet (jag längtar, samerna går med mig) och preteritum/perfekt för det som har hänt (jag kom, jag hittade, jag har rest) – precis som riktiga dagböcker gör. Bra för att öva tempusväxling. I dagboken beskrev Linné samernas liv med beundran; lyft gärna att samerna är Sveriges urfolk och att deras kunskap om fjällen var avgörande för resan.

Diskussionsfrågor

- Carl kommer till en plats där allt är nytt: maten, naturen, människorna. Har du upplevt något liknande? Berätta.
- Samerna kände fjällen och visade vägen. Vilken kunskap har du, som du kan dela med andra?
- Carl skriver dagbok varje dag på sin resa. Vad är bra med att skriva ner det man ser och känner?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv en dagbokssida om en dag när du såg något nytt. Vad såg du, och vad kände du?

Källor och faktagranskning

- Carl von Linné – Wikipedia (svenska): https://sv.wikipedia.org/wiki/Carl_von_Linné
- Carl Linnaeus – Wikipedia (engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Linnaeus
- Carolus Linnaeus – Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Carolus-Linnaeus>
- Linnés liv – Uppsala universitet: <https://www.uu.se/om-uu/historia/carl-von-linne/linne-online/linnes-liv>
- Carl Linné (von) – Svenskt Biografiskt Lexikon: <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Artikel/10735>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Carl von Linné föddes 13 maj 1707 i Råshult, Stenbrohults socken i Småland, och dog 10 januari 1778 i Uppsala (på gården Hammarby). Han studerade i Lund (1727) och Uppsala (från 1728), gjorde sin Lapplandsresa 1732 och bodde i Nederländerna 1735–1738, där han gav ut första upplagan av *Systema Naturae* (1735). Han blev professor i Uppsala 1741 och utvecklade den binära nomenklaturen, som fick sitt genombrott i *Species Plantarum*.

(1753). Han gifte sig med Sara Elisabeth (Sara Lisa) Moraea 1739 och fick sju barn. Han adlades 1757 och tog då namnet von Linné (tidigare Carl Linnaeus). Osäkerhet/notering: Födelsedatumet anges som 13 maj enligt den julianska kalender som Sverige använde då; i gregoriansk kalender motsvarar det 23 maj, vilket är varför engelska källor ofta skriver 23 maj 1707. Adlandet beslutades 1757 men adelsbrevet stadfästes formellt 1761; svenska källor anger vanligen 1757. Bilden är Alexander Roslins porträtt från 1775 (Public Domain, konstnären död 1793).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.